

OTSUS

23.08.2012 nr 5.1-5/12-025

Koondumisele nr 8/2012 AS Baltic Agro ja AS Werol Tehased (varad) loa andmine

Koondumine

26.06.2012.a esitas AS Baltic Agro (edaspidi BA) Konkurentsiametile koondumise teate, mille kohaselt on BA-l kindel kavatsus 16.07.2012.a pankrotimenetluse raames korraldataval enampakkumisel omandada AS-i Werol Tehased õlitootmisega seotud varad (edaspidi Werol'i varad). BA lepingulise esindaja poolt esitatud teabe kohaselt kuulutati 08.08.2012 toimunud enampakkumise võitjaks BA. Tehingu tulemusel omandab BA valitseva mõju Werol'i varade üle konkurentsiseaduse (edaspidi KonkS) § 2 lg 4 tähenduses. Seega on tegemist koondumisega KonkS § 19 lg 1 p 2 sätestatud viisil.

Konkurentsiamet avaldas 26.06.2012.a ülalnimetatud koondumise teate saamise kohta teate väljaandes "Ametlikud Teadaanded". Asjast huvitatud isikud nimetatud koondumise kohta arvamusi ja vastuväiteid ei esitanud.

Koondumise osalised

KonkS § 20 p 2 järgi on koondumise osaliseks füüsiline isik või ettevõtja, kes omandab valitseva mõju ühe ettevõtja või tema osa või mitme ettevõtja või nende osade üle ja KonkS § 20 p 4 järgi on koondumise osaline ettevõtja, kelle üle või kelle osa üle omandatakse valitsev mõju. Seega on käesoleval juhul koondumise osalisteks BA ja AS Werol Tehased (edaspidi Werol).

BA on Eestis registreeritud aktsiaselts, mis kuulub Baltic Agro Holding A/S valitseva mõju alla. Baltic Agro Holding A/S on Taani Äriregistris registreeritud valdusühing, kelle tegevuseks on osaluse oma(nda)mine teistes ühingutes ning tema valitseva mõju alla kuuluvad lisaks BA-le veel Lätis registreeritud SIA Baltic Agro ja Leedus registreeritud UAB Baltic Agro. BA-l on tütarettevõtte Põllumajandusteenuste OÜ, kellel on omakorda tütarettevõtte Noorma Põllumajandussaadused OÜ.

BA põhitegevuseks on teravilja, rapsi ja seemnete müük ning mineraalväetiste ja taimekaitsevahendite müük. Viimastel aastatel on tootevalikusse lisandunud

loomakasvatusele vajalikud söödad ja tarvikud, erinevad põllumajandusteenused ja määrdeained ning õlid.

Werol kuulub Pere AS kontserni, mis tegutseb põhiliselt pagari- ja kondiitritoodete tootmise ja müügiga Eestis. Werol'i põhitegevuseks on rapsiõli ja -koogi valmistamine ja turustamine. Werol'il on tütarettevõtja Finder Service OÜ, millel majandustegevus puudub. Tartu Maakohus kuulutas määrusega 05.04.2012.a välja Werol'i pankroti.

Õiguslik hinnang

Koondumise kontrolli kohaldamine

KonkS § 21 lg 1 kohaselt kontrollitakse koondumist, kui koondumise osaliste eelnenud majandusaasta käibed Eestis kokku ületavad 6 391 200 eurot ja vähemalt kahe koondumise osalise käibed Eestis ületavad kummalgi 1 917 350 eurot.

Käesoleva koondumise osaliste eelnenud majandusaasta käibed Eestis kokku ületavad 6 391 200 eurot ja vähemalt kahe koondumise osalise käibed Eestis ületavad kummalgi 1 917 350 eurot, mistõttu kuulub koondumine KonkS § 21 lg 1 kohaselt kontrollimisele.

Kaubaturud

KonkS § 3 lg 1 kohaselt on kaubaturg hinna, kvaliteedi, tehniliste omaduste, realiseerimis- ja kasutustingimuste ning tarbimis- ja muude omaduste poolest ostja seisukohalt omavahel vahetatavate või asendatavate kaupade käibimise ala, mis hõlmab muuhulgas kogu Eesti territooriumi või selle osa.

Horisontaalne kattuvus

Koondumise teate kohaselt tegeleb BA muuhulgas loomakasvatustoodete müümisega. BA pakub järgmisi loomakasvatustooteid: rapsikook, päevalillekook, mais, sojašrott, muljutud oder ja Bolifor söödafosfaadid. BA tegutseb nimetatud toodete vahendajana, ostes neid ettevõtjatelt sisse ning müües edasi põllumajandusettevõtjatele ja talupidajatele. Werol toodab ning müüb rapsiõli ja rapsikooki. Seega kattub koondumise osaliste äritegevus rapsikoogi müümisel.

Koondumise teate esitaja hinnangul on erinevad õlikoogid, st rapsist, sojast, päevalillest, maisist ja palmituumast valmistatud õlikoogid, omavahel asendatavad. Õlikoogi ostjateks on põllumajandusettevõtjad ja –ühistud ning talupidajad, kelle seisukohalt on ühe õlikoogi müüja kaup asendatav teise müüja õlikooriga ja müüja vahetamine ei too ostjale kaasa ülemääraseid kulutusi.

Euroopa Komisjon on oma varasemates otsustes jätnud kaubaturu määratluse lahtiseks, kuid on kajastanud koondumiste osaliste arvamusi. Nii olid näiteks 16.11.2011.a otsuses nr COMP/M.6383 koondumise osalised seisukohal, et õliseemnetest valmistatud loomasöödad moodustavad osa laiemast teravilja mittesisaldavatest loomasöötade turust ning kindlasti ei tohiks kaubaturgu määratleda kitsamalt, st erinevaid õliseemnesöötaid segmenteerides.

Otsuses nr IV/M.1126 (20.07.1998) olid koondumise osalised arvamusel, et õliseemnesöödad ja teised loomasöödad on olulises osas omavahel asendatavad. Nõudluse seisukohalt sõltub

loomasööda koostis tavaliselt erinevate söötade hindadest ja loomast, keda söödetakse. Erineva proteiinisalduse ja erinevate turutingimuste tõttu ei ole õlikultuurid asendatavad teraviljaga.

Otsuses nr COMP/M.2886 (20.09.2002) märkis Euroopa Komisjon, et turuanalüüsid on näidanud, et erinevat sorti õliseemnesöötade eristamine ei ole asjakohane, kuna kõikide õliseemnesöötade lõikes eksisteerib oluline nõudluse ja pakkumise asendatavus, hinnad on omavahelises sõltuvuses ja toiteväärtused on sarnased.

Tuginedes nii koondumise teate esitaja hinnangule kui Euroopa Komisjoni praktikale, asub Konkurentsiamet seisukohale, et käesoleval juhul ei ole kaubaturu määratlemisel erinevate õlikookide kitsam piiritlemine põhjendatud. Kuna käesolev koondumine ei mõjuta oluliselt konkurentsitingimusi, jätab Konkurentsiamet kaubaturu täpsed piirid lahtiseks. Samuti jätab Konkurentsiamet lahtiseks kaubaturu geograafilise määratluse, kuid arvestades impordi väga suurt osatähtsust ning ka ekspordi märkimisväärset osa, võib eelmärgitud kaupade geograafiline käibimise ala olla laiem kui Eesti territoorium.

Vertikaalsed suhted

Baltic Agro tegutseb rapsi kaubaturul vahendajana, ostes rapsi Eestist sisse ning müües seda edasi Eesti ja välismaa ettevõtjatele. Werol ostab BA-lt rapsi sisse õli ning loomasööda tootmiseks. Järelikult seisneb vertikaalne seos rapsi müümises toorainena ning rapsi ostmises selle edasiseks töötlemiseks. Weroli põhiliseks toodanguks on rapsikook ja rapsiõli. Seega on rapsi müük vertikaalselt mõjutatud rapsikoogi ja rapsiõli tootmisega. Märgitud kolmest äritegevusest on rapsikoogi tootmist kirjeldatud eelpool. Seetõttu on alljärgnevalt käsitletud rapsi müüki ja rapsiõli tootmist.

Rapsi müük

Koondumise teates on Euroopa Komisjoni praktika eeskujul määratud rapsi kaubaturg eraldi kaubaturuna. Euroopa Komisjon on oma otsustes leidnud, et erinevad seemnekultuurid ei ole omavahel asendatavad ning moodustavad seega eraldi kaubaturud (otsus nr. IV/M.1497 Novartis/Maisadour; otsus nr. IV/M.737 Ciba-Ceigy/Sandoz; otsus nr. IV/M.556 Zeneca/Vanderhave; otsus nr. IV/M.1512 DuPont/Pioneer; otsus nr. COMP/M.5675 Syngenta/Negocio Semillas Girasol Monsanto).

Euroopa Komisjoni praktikat aluseks võttes, on käesoleval juhul kaubaturuks rapsi müük. Ekspordi suur osatähtsus ning ka impordi olemasolu viitavad sellele, et rapsi geograafiline käibimise ala võib olla laiem kui Eesti territoorium.

Toiduõli tootmine

Weroli senist äritegevust arvestades, puudutab käesolev koondumine otseselt rapsiõli tootmist. Werol toodab peamiselt rafineeritud ning jaekaubanduse jaoks pakendatud rapsiõli ning vähesel määral söödaõli ja toorõli. Koondumise teates on Euroopa Komisjoni praktika eeskujul leitud, et asjaomane kaubaturg on laiem kui vaid rapsiõli, sisaldades lisaks päevalille- ja sojaõli (IV/M.866 Cereol/Ösat; IV/M.720 Cereol/Aceprosa).

Euroopa Komisjon on oma otsustes kaubaturgude täpsed määratlused jätnud lahtiseks, pidades seejuures võimalikuks, lisaks eelmärgitule, rafineeritud ja rafineerimata taimeõlide

eristamist (COMP/M.3188 ADM/VDBO; COMP/M.6383 Cargill/Korofrance). Samuti on eristatud, kuid mitte eraldiseisvate kaubaturgudena määratletud (1) jaemüüki müüdatavat pakendatud rafineeritud toiduõli (2) tööstuslikuks kasutamiseks müüdatavat rafineeritud taimeõli ja (3) tööstuslikuks kasutamiseks müüdatavat rafineerimata taimeõli, mida turustatakse suurtes pakendites ning (4) rafineeritud õli edasisel töötlemisel saadavat valget ja kollast rasva, mida turustatakse jaemüüki (COMP/M.3044 ADM/Pura). Euroopa Komisjoni otsuses nr IV/M.1126 Cargill/Vandemoortele on märgitud, et rafineeritud taimeõlide ja tahkete taimsete rasvade omavaheline asendatavus sõltub sellest, millise toote valmistamisel neid kasutatakse (margariinid, kondiitritooteid, kuiv-toiduained jm), teatud kasutusvaldkondades on ka loomsed rasvad asendatavad taimsete õlide ja rasvadega.

Weroli põhitoodanguks on pakendatud rafineeritud rapsiõli, mida kasutatakse toidu valmistamisel. Selleks otstarbeks konkureerivad Weroli toodanguga muud taimeõlid (peamiselt päevalille- ja sojaõlid), samuti taimsete rasvade põhised võided ning vähesel määral ka loomsetel rasvadel põhinevad rasvad.

Kuna käesolev koondumine ei mõjuta oluliselt konkurentsitingimusi taimeõlide ja –rasvade ning ka loomsete rasvade tootmisel ja turustamisel, jätab Konkurentsiamet kaubaturu täpsed piirid lahtiseks. Nii impordi kui ekspordi suur osatähtsust eelmärgitud kaupade osas Eestis viitab sellele, et nende kaupade geograafiline käibimise ala võib olla laiem kui Eesti territoorium.

Hinnang koondumisele

Konks § 22 lg 3 kohaselt keelab Konkurentsiamet koondumise, kui see oluliselt kahjustab konkurentsi kaubaturul, eelkõige turgu valitseva seisundi tekkimise või tugevnemise kaudu.

KonkS § 13 lg 1 kohaselt omab turgu valitsevat seisundit ettevõtja või mitu samal kaubaturul tegutsevat ettevõtjat, kelle positsioon võimaldab tal/neil sellel kaubaturul tegutseda sõltumatult konkurentidest, varustajatest ja ostjatest. Turgu valitseva seisundi omamist eeldatakse, kui ettevõtjale või mitmele samal kaubaturul tegutsevale ettevõtjale kuulub kaubaturul vähemalt 40 protsenti käibest.

Õlikoogid

Mõlemad koondumise osalised tegelevad õlikookide, täpsemalt rapsikoogi, müümisega.

Statistikaameti andmetel oli õlikoogi toodang, import, eksport ja riigisisene käive (tarbimine + varude muutus) tonnides viimastel aastatel alljärgnev:

Tabel 1

	1. juuli 2008 - 30. juuni 2009	1. juuli 2009 - 30. juuni 2010	1. juuli 2010 - 30. juuni 2011
Toodang	43 087	39 028	25 242
Import	60 156	74 227	128 034
Eksport	22 639	22 233	17 565
Tarbimine + varude muutus	80 604	91 022	135 711

BA esindaja väidete kohaselt on Werol praktiliselt ainus õlikookide tootja Eestis, mistõttu väljendab ülalesitatud toodang Eestis ka Weroli toodangut. Werol on tootnud kõik turustatava õlikoogi ise. BA tegutseb õlikookide müümisel edasimüüjana ostes õlikooki sisse peamiselt Eesti ettevõtjatelt ja vähesel määral ka välismaalt ning müües seda edasi põllumajandusühistutele ja teistele lõpptarbijatele Eestis. BA ei ole teostanud õlikoogi eksporti. BA õlikoogi müük viimasel kolmel hooajal oli järgmine:

Tabel 2

	Müük (tonnid)	sh import (tonnid)
2009 hooaeg	[...]	[...]
2010 hooaeg	[...]	[...]
2011 hooaeg	[...]	[...]

Kuivõrd Werol ja BA tegutsevad vertikaalselt erinevatel tasanditel, vastavalt tootmisega ja edasimüümise ja Werol on ka BA jaoks kõige suurem õlikoogiga varustaja, siis ei ole võimalik koondumise osaliste müügikäivete liitmise teel leida koondumise tulemusel tekkivat ettevõtja turuosa Eestis. Koondumise teate esitaja hinnangu kohaselt olid õlikoogi müümisel lõpptarbijatele koondumise osaliste ligikaudsed turuosad järgmised:

Tabel 3

	Werol	BA	Kokku
2009 hooaeg	10 - 15%	15 - 20%	30 - 35%
2010 hooaeg	10 - 15%	20 - 25%	30 - 35%
2011 hooaeg	<5%	25 - 30%	25 - 30%

Koondumise osaliste olulisemad konkurendid ja nende ligikaudsed osatähtsused õlikookide müügist Eestis olid koondumise teate esitaja hinnangul järgmised: AS Eesti Viljasalv (38,6%), Farm Plant Eesti AS (17%), Estgrain OÜ (7,8%), Agrofos Eesti OÜ (1,3%).

Tabelist 1 on järeldatav, et õlikoogi ostmine Eestis on viimastel aastatel oluliselt kasvanud, samal ajal on langenud kohalik tootmine. Kohaliku nõudluse kasvule ning tootmise langusele vastamiseks on suurendatud õlikoogi importi. Selline tendents on tõenduseks sisenemis- ja laienemisbarjäärade puudumisest, mistõttu ei oleks tõenäoliselt ka suurt turuosa omaval ettevõtjal võimalusi turgu valitseva seisundi kuritarvitamiseks. Käesoleva koondumise tulemusel tekib suuruselt teine õlikookide turustaja Eestis.

Eelnevat arvestades, ei teki koondumise tulemusel BA-l võimalust tegutseda sõltumatult konkurentidest, varustajatest ja ostjatest (Konks § 13 lg 1) ning koondumine ei kahjusta oluliselt konkurentsi õlikookide müümisel (Konks § 22 lg 3).

Rapsi müük

Rapsi müügi kaubaturul tegutseb koondumise osalistest BA. Werol tegutseb rapsi müügile järgnevatel turgudel, milleks on õlikoogi tootmine ja rafineeritud õli ning vähesel määral ka söödaõli tootmine. Seega omab rapsi müük koondumise osaliste äritegevustes vertikaalset seost.

Koondumise teate esitamise juhendi (Majandus- ja kommunikatsiooniministri 17. juuli 2006.a määrus nr 69) § 8 lõike 3 kohaselt on mõjutatud kaubaturuks iga kaubaturg, kus tegutseb üks või mitu koondumise osalist või nendega samasse kontserni kuuluvat ettevõtjat, mis eelneb või järgneb kaubaturule, kus tegutseb mõni teine koondumise osaline või temaga samasse kontserni kuuluv ettevõtja, ning kus mõne osalise individuaalne turuosa või osaliste ühine turuosa on vähemalt 25%, olenemata sellest, kas nad on tegelikult müüja ja ostja suhetes või mitte (vertikaalsed suhted).

BA hinnangul oli BA ligikaudne osatähtsus rapsi müügist (tonnides) üldmüügimahtude (riigisisene käive + eksport) põhjal viimasel kolmel hooajal järgmine:

Tabel 4

	1. juuli 2008 - 30. juuni 2009	1. juuli 2009 - 30. juuni 2010	1. juuli 2010 - 30. juuni 2011
BA	40 – 50%	30 - 40%	40 - 50%

BA konkurendid ja nende ligikaudsed osatähtsused rapsi müügist üldmüügimahtude põhjal (st riigisisene käive + eksport) 2011.a olid: OÜ Avena Nordic Grain (17%), Põllumajandusühistu KEVILI (15%), AS Oilseeds Trade (8%), Farm Plant Eesti AS (6%), Põllumajanduse Ühistegevuse Tulundusühistu (2%).

Sarnaselt õlikoogile iseloomustab ka rapsi müüki piiriülese kaubanduse oluline osatähtsus. BA on viimasel kolmel hooajal ekspordinud kogu oma müügimahust vastavalt ligikaudu: 40 - 50%, 50 - 60% ja üle 90%. Statistikaameti andmetel on Eestis viimasel kolmel hooajal õliseemne ja -vilja ekspordi osatähtsus saagist moodustanud vastavalt: 31%, 49% ja 56%. Impordi osatähtsus saagist on olnud ligikaudu 7 – 8%.

Statistikaameti andmetel on kõige suuremaks kohalikuks eestiseseks õliseemne ja -vilja tarbijaks tööstus ehk ettevõtjad, kes tegelevad taimsete rasvade, õlide ja õlikookide valmistamisega. Põllumajandusaastal 2010 – 2011 on nende ettevõtjate tarbimine oluliselt kahanenud. Selle tulemusel on kasvanud rapsi eksport ning ka rapsi varud. Samuti näitab kohaliku tööstuse kahanemist Tabel 1, millele turg on reageerinud õlikoogi impordi suurendamisega. Sellised arengud rapsi müügis ja õlikoogi tootmises ja müügis iseloomustavad mõlema vertikaalselt seotud äritegevuse avatust välisurgudele, seda nii impordi kui ekspordi osas. Seepärast ei saavuta BA koondumise tulemusel sellist positsiooni, mis võimaldaks tal sulgeda turgu teistele rapsi müüjatele ega teistele tööstustele, seda nii varustamise kui müügi osas.

Eelnevat arvestades, ei teki, vaatamata suurtele müügimahtudele, võrreldes Eestis tegutsevate konkurentidega, koondumise tulemusel tekkival ettevõtjal võimalust rapsi müümisel ja õlikoogi müümisel tegutseda sõltumatult konkurentidest, varustajatest ja ostjatest (Konks § 13 lg 1) ning koondumine ei kahjusta oluliselt konkurentsi kummalgi äritegevusel (Konks § 22 lg 3).

Toiduõli tootmine

Toiduõli, täpsemalt rapsiõli, tootmisega tegeleb koondumise osalistest Werol. BA tegutseb sellele vertikaalselt eelneval rapsi müügi kaubaturul.

Statistikaameti andmetel oli taimse rasva ja õli toodang, import, eksport ja riigisisene käive (tarbimine + varude muutus) tonnides viimastel aastatel alljärgnev:

Tabel 5

	1. juuli 2008 - 30. juuni 2009	1. juuli 2009 - 30. juuni 2010	1. juuli 2010 - 30. juuni 2011
Toodang	29 318	23 533	12 957
Import	58 789	43 410	20 717
Eksport	43 932	40 297	22 176
Tarbimine + varude muutus	44 175	26 646	11 498

Sarnaselt õlikoogi tootmisele, moodustab ka rapsiõli tootmisel Eestis Weroli toodang valdava enamuse. Kuna rapsiõli on põhiliseks taimse rasva ja õli toodanguks Eestis, on Weroli toodang ligilähedane ülaltoodud tabelis esitatud toodangule Eestis. Majandusaasta aruannete kohaselt ekspordib Werol ligikaudu 50% oma toodangust, st konkureerib teistes riikides asuvate tootjatega väljaspool Eestit. Samuti konkureerivad Eestis Weroli toodetega („Olivia“ kaubamärgiga rapsiõlid ja erinevad maitsestatud õlid) paljud impoditud õlid. Sellist piiriülese kaubanduse olulisust selles valdkonnas iseloomustavad ka ülalesitatud Statistikaameti andmed. Toiduõli tootmisega on vertikaalselt seotud rapsi müük, millega tegeleb BA, olles ühtlasi ka suurimaks rapsi müüjaks Eestis. Koondumise järgselt kavatseb BA tõsta tema poolt seni müüdnud rapsiseemne väärtust orienteerudes enam rapsiseemnetest pressitud õlide tootmisele ja turustamisele. Selle tulemusel väheneb, koondumise eelse ajaga võrreldes, tõenäoliselt koondumise tulemusel tekkiva ettevõtja rapsi müük ning suureneb rapsiõli müük.

Vaatamata asjaolule, et käesoleval juhul koonduvad Eesti mastaabis kaks suurimat vertikaalselt seotud valdkondades tegutsevat ettevõtjat, ei teki neil koondumise tulemusel võimalust tegutseda sõltumatult konkurentidest, varustajatest ja ostjatest (KonkS § 13 lg 1), kuna mõlemat turgu iseloomustab piiriülese kaubanduse oluline osatähtsus. Isegi juhul, kui koondumise tulemusel varustaks koondunud ettevõtja ennast õliseemnetega ise 100% ulatuses, ei põhjustaks see kliendituru sulgumist teistele Eesti rapsi müüjatele, kuna puuduvad ekspordibarjäärid. Samuti ei saavuta tekkiv ettevõtja sellist positsiooni, mis võimaldaks tal piirata tarneid teistele toiduõli tootjatele väljaspool Eestit.

Käesolev koondumine ei kahjusta oluliselt konkurentsi rapsi müümisel ega toiduõli tootmisel (Konks § 22 lg 3).

Arvestades eeltoodut, ei mõjuta käesolev koondumine oluliselt konkurentsiolukorda mitte ühelgi koondumise osaliste äritegevusega seotud kaubaturul. Antud koondumine ei tekita turgu valitsevat seisundit KonkS § 13 lg 1 tähenduses ühelgi kaubaturul, kus tegutsevad käesoleva koondumise osalised, ning KonkS § 22 lg 3 nimetatud asjaolusid, mis tingiksid koondumise keelamise, ei esine.

Lähtudes eeltoodust ja juhindudes KonkS § 27 lg 1 p 1

otsustan:

anda luba AS Baltic Agro ja AS Werol Tehased (varad) koondumisele.

Otsuse peale võib esitada vaide Konkurentsiameti peadirektorile haldusmenetluse seaduses sätestatud korras või kaebuse Tallinna Halduskohtule halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras 30 päeva jooksul, arvates käesoleva otsuse teatavakstegemisest.

/allkirjastatud digitaalselt/

Märt Ots
Peadirektor

Konkurentsiameti 23.08.2012.a otsuse nr 5.1-5/12-025 ära kiri on samane originaaliga. Ära kirjast on välja jäetud ärisaladused, vastavad kohad on tekstis tähistatud nurksulgudega.

/Veiko Ilves/ 24.08.2012